

M. Burak ALTINIŞIK,

Y. Mimar, Ar. Gör., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Eray BOZKURT,

Y. Mimar, Ar. Gör., İYTE Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Uluslararası üne sahip Malezyalı mimar Ken Yeang, 3 Nisan 2004 - Cumartesi günü, Şubemizin davetiyle, Kültürpark, İsmet İnönü Kültür Merkezi'nde bir konferans verdi. Tasarımlarında çevresel ve iklimsel öğeleri birincil veriler olarak değerlendiren Ken Yeang'ın, "Bio-iklimsel Mimarlık" kavramını açıkladığı konferansı, çok sayıda mimar ve mimarlık öğrencisi tarafından ilgi ile izlendi. Etkinlik, Şubemiz ile İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzfaş işbirliği ile X. Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri Fuarı kapsamında düzenlendi.

M. Burak Altınışik ve Eray Bozkurt, Ken Yeang ile Ege Mimarlık için bir söyleşi gerçekleştirdiler.

KEN YEANG ile Bio-iklimsel Mimarlık Üzerine...

Burak Altınışik: Tasarımlarınızda hangi elemanları veya konuları sürdürülebilir olarak tanımlıyorsunuz? Sürdürülebilirlik işverenler için mi, mimarlığınızın konumlandığı coğrafya için mi yoksa dünyanın yararına mı yönelik?

Ken Yeang: Bir soru içinde üç soru gibi oldu zannederseniz. 20 yıla yakın bir süredir sürdürülebilirlik üzerine araştırma ve çalışmalar yapıyorum ve sürdürülebilirliğin yanıltıcı bir terim olduğunu düşünüyorum. İnsanlar ekonomik sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik gibi çeşitli sürdürülebilirliklerden bahsediyorlar. Bu yüzden ben ekolojik terimini kullanmayı tercih ediyorum. Bunun daha açıklayıcı olduğunu düşünüyorum. Bu noktada ekolojinin sosyal boyutunu soracak olursanız yaptığım çalışmalarda insanlar olarak neler yaptığımızı ve doğanın nasıl işlediğini işaret etmeye çalışıyorum. Yaptığımız pek çok şey aslında doğal değil; büyük binalar inşa ediyoruz, yollar yapıyoruz, boyuyoruz, enerji tüketiyoruz. Doğa içindeki diğer türler böyle yaşamıyor. Aslına bakarsanız, ekolojik sistemler insansız daha dengeli.

B.A.: İnsansız?!

K.Y.: Günümüz insanını düşünürsek evet. Şöyle demek istiyorum. Daha basit bir hayat yaşayabilmeliyiz. Şu an hayat tarzlarımız doğal hayata çok yabancı bu yüzden doğal çevreyle daha barışık olabilecek çözümler bulmamız gerekiyor. Eko-tasarım olarak ortaya koyduğum budur. Hem yerel hem de global olana dair bir düşünme. Yaptıklarımızın bir kısmı global çünkü bir yerde kullandığımız bir malzemeyi dünyanın başka bir yerinden ithal ediyoruz. Global bir kaynaktan gelen enerjiyi kullanıyoruz. Bir yerdeki iklimi etkiliyoruz ve o iklim dünyanın başka bir yerindeki iklimi de etkiliyor. Çünkü herşey birbirine bağlı. Öte yandan, yaptıklarımız yerel eko-sistemi de etkiliyor. Yerel düzeyde olanlar bölgesel eko-sistemi etkiliyor. Böyle bir zincir etkileşim var. Ekolojinin kilit kavramlarından biri herşeyin birbirine bağlı olduğunun, birbirini etkilediğinin anlaşılmasıdır.

B.A.: Evet, ama müşterileriniz veya işverenleriniz yapılarınızın ekolojik boyutunun ne kadar farkında?

K.Y.: Bu da ekolojik tasarımın bir parçası. Öncelikle birçok kişi için bu kısmı ile ilgilenmiyor. Mimar olarak beni talep ettiklerinde aslında sadece ismimi istiyorlar. Ekolojik tasarım yolun daha çok başında. Bazı insanlar, işverenler için bir hassasiyet oluştursa da dünya henüz bu konuda çok istekli görünmüyor. Mimarlık pratiğinde olan bir mimar olarak benim yapmaya çalıştığım için bu boyutuna vurgu yapmak ve ilgi uyandırmak, zor olsa da.

B.A.: Erken dönem işlerinizden beri biyo-iklimsel norm ve biçim arayışlarınız gökdelen tipolojisi için yeni bir paradigma sağladı. Gökdelen tipolojisinde ileride daha farklı ne yenilikler olabilir ve siz bu konuya nasıl bir katkı koymayı hedefliyorsunuz?

K.Y.: Geçen yıl "Gökdeleni Yeniden Düşünmek" başlıklı bir kitap yazdım. Bu kitap benim için gökdelenin ne olduğunu kavramaya dair bütünlüklü bir okumaydı. Gökdelenler 20. yy.da Amerikalılar tarafından geliştirilen bir yapı tipi olmakla beraber araştırdığınızda görürsünüz ki ilk ortaya çıkışından 50 sene hatta neredeyse bir yüzyıl sonra bile gökdelen mimarisi üzerine herhangi bir kitap yazılmamıştı bilmem farkettiler mi?

Eray Bozkurt: Sanırım sadece yapı fiziği ve statik hesaplamalarla ilgili olanlarla sınırlı.

K.Y.: Gökdelenleri tasarlamak için neredeyse tek kaynak dergiler olmaya başlamıştı. Dolayısıyla biyo-iklimsel gökdelenler üzerine yazdığım kitapta gökdelenlerin nasıl tasarlanabileceğini de ifade etmenin doğru olacağını düşündüm. Gökdelenleri inşa etmeyi yıllar içinde sadece yaparak bir anlamda deneme-yanıma şeklinde öğrendiğimizi fark ettim. İşin içine girdikçe gördüm ki yeni gökdelenleri hala ilk yapılan örnekler gibi inşa ediyoruz. Bir başka deyişle çok basite indirgeyerek benzer katların üst üste yığılmasıyla yükseldiği bir yapı formu. Çalışmalarımın başında gökdelenin benim için ne anlam ifade ettiğini anlamaya çalıştım. Daha sonra fark ettim ki gökdelenler aslında çok yoğun yapılar ve herhangi bir konvansiyonel yapı gerçek-

leştirir gibi inşa edilemez. Yapmamız gereken bir anlamda dikey olarak tariflenen bir kentsel tasarım. Zemine yatay olarak yayılan herşeyi yukarı doğru yeniden yaratmaya çalışmalıyız diye düşünmeye başladım; gökyüzü bahçeleri, yapı bünyesinde peyzajlar, plazalar gibi yukarı doğru uzayan bir kent tasarımı. Kitap çıktıktan sonra İngiltere'de Gloucester Dük'ünün verdiği bir yemeğe davet edildim. Kendisi de mimarlık eğitimi almış bir kişi. Yemek sonrası kitabımın bir kopyasını uzattım. "Ekselansları mimar olarak ilginizi çekeceğini düşünüyorum lütfen buyrun" dedim. Kitabın başlığı "Gökdelenleri Yeniden Keşfetmek: Bir Dikey Kentsel Tasarım Teorisi" idi. Dük kitabı

Menara Mesiniaga

şöyle bir inceledikten sonra şöyle sordu: "Benim dans tarifimi biliyor musunuz?", "Ekselansları, maalesef dans tarifinizi bilmiyorum.", "Benim için dans yatay arzuların dikey ifadesidir." dedi. Ben de "Benim yaptığım da budur, yatay arzuların dikey de ifade edilmesi" diye karşılık verdim.

E.B.: Menara Mesiniaga binanızın Ağa Han Mimarlık Ödülleri genel değerlendirmeleri çerçevesinde morfolojisi, inşaat teknolojisi ve çok uluslu sermayenin temsili olarak ayrıksı bir yeri olduğunu düşünüyoruz. Sizce Ağa Han değerlendirmelerinde bir değişiklik mi var yoksa tekil bir istisna olarak mı kalacaksınız?

K.Y.: Bilmiyorum. Bu soruyu Ağa Han'a sormanız gerekir.

E.B.: 70li yılların sonlarında bir toplantıda İslami, Hint veya Çin Motiflerin tasarımlarda kullanılmasından rahatsızlık duyduğunuzu söylediğinizi hatırlıyorum.

K.Y.: Benim söylediğim doğru yer için doğru stratejinin kullanılması gerekliliğidir. Pekin'deki Yasak Şehir'de bir yapı üzerine çalışıyorum. Ancak, bildiğiniz gibi orası gayet geleneksel bir kent olmasına rağmen benden oldukça modern bir yapı talebinde bulundular. Bir yapı tasarlarırken bir şekilde olacağı yere ait bir bağlantı bulmanız gerekir. Bu bağlantı çok çeşitli biçimlerde olabilir, fiziksel veriler, arazi koşulları, alanın özellikleri gibi. Önemli olan nokta ise bağlantılar yaratmak yerine, doğru bağlantıyı aramak ve bulmak.

E.B.: Müşterileriniz veya kullanıcılarla görüşerek yapılarınız hakkında bilgi toplayıp diğer projelerinizde yararlanıyor musunuz?

K.Y.: Çoğunlukla insanlar yaşadıkları yapı veya çevreyle bu anlamda bir ilişki kurmuyor ancak bazı kişiler kuvvetli görüşlere sahip olabiliyor, bu hoşuma gitse de gitmese de.

E.B.: Çok uluslu bir orijine ait olmanızın mimarlığınızı algılamanızda bir etkisi oldu mu?

K.Y.: Buna bir kerede cevap vermek zor olur sanırım. Bir başka yerde zaman geçirdikten sonra saflığınızı yitiriyorsunuz. Zor bir durum aslında. Tam olarak Malezyalı olduğumu söyleyemem. Çinli de değilim, İngiliz de. Kimlik bu noktada karmaşık bir hal alıyor. Geri dönüşünüz mümkün değil. Sanırım en doğru anlatı hibrid (melez) bir yapının oluşu. Mimarlık eğitimimi Londra Architectural Association da tamamladım. O dönemlerde heyecanlı ve aktif olan Archigram grubu ve Cedric Price'ın gelecek üzerine teknolojik fantazileri bende çevreye duyarlı bir vizyon sağladı. Daha sonra daha bilimsel endişelerle Cambridge Üniversitesi'ne giderek doğal çevre ve ekoloji üze-

rine çalışmalar yaptım ve doktora derecemi aldım. Bu eğitim macerasından sonra tekrar Malezya'ya döndüm ve mimarlık maceramı başlattım.

B.A.: Merkez ülkelerle çevre ülkeler arasında iş alma ve inşaatı açısından fark var mı?

K.Y.: Açıkçası çok büyük farklar yok. İnsanlar heryerde aynı. Sadece para kazanmak istiyorlar, daha fazla kar edebilmeyi yollarını arıyorlar. Sizin yaptığınız işe çok fazla değer verilmiyor. Projelendirme süresi boyunca çizimler değişikliklere açıktır. O anlamda müşteri ya da işveren her fikrini söyleme ve değişiklik talep etme imkanına sahip ancak kararlar kesinleştikten sonra ve bir uzlaşma sağlanınca bu çizimler mühürlenir ve bir kopyası büroda kalır, diğer kopyası da şantiyeye yollanır. O andan itibaren ne bizim tarafımızdan ne de işveren tarafından herhangi bir değişiklik yapılamaz. Ancak bunu insanlara anlatmak zor, parayı veren olunca herşeyi istedikleri anda yapabileceklerini düşünebiliyorlar. Kimisi için de tasarım düşüncelerinizin ifadesi olan çizimler, eskizler bir anlam ve değer ifadesi taşıyor. Size bir iş talebi ile geliyorlar. Bir çalışma süresi üzerinde anlaşılıyor. O sürenin sonunda ortaya çıkan çizimlerin bedeli gündeme geldiğinde gerginlikler başlıyor. Şu kadar sayıda kağıt bu kadar para etmez gibi.

E.B.: Tecrübelerinize ve dünyanın size bakışı ışığında mimarlık pratiğinizle ilgili gelecek planlarınız nelerdir?

K.Y.: Ekolojik tasarım konusunda yapabileceğim herşeyi gerçekleştirmek ve dünyanın ilgisini bu konuya çekmek istiyorum. Yeni bir kitap üzerine çalışıyorum. Sanırım sonbahar gibi bitirebileceğim. Bunca kitap yayınından sonra şunu anladım ki şimdiye kadar yanlış bir kitleye yani akademisyenlere yönelik kitaplar yazmışım. Bu sefer işin teknik mutfağında olanlara yönelik bir tür el kitabı olacak. □

Ken Yeang ve projeleri hakkında bilgi için www.trhamzahyeang.com

IBM Plaza

Roof - Roof House

Editt Kulesi Projesi

“Gökyüzü Kentleri”

M. Burak ALTINIŞIK, Y. Mimar, Ar. Gör.,
DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

1948 yılında Malezya’da doğan Ken Yeang Londra’da Architectural Association’da mimarlık eğitimini aldıktan sonra Pensilvanya Üniversitesi’nde peyzaj planlaması programına katılmış ve 1975 yılında Cambridge Üniversitesi’nde doktora derecesi almıştır. Avustralya Mimarları Kraliyet Enstitüsü Uluslararası Ödülü ve Ağa Han Mimarlık Ödülü de dahil olmak üzere birçok ödülün sahibi de olan Ken Yeang biyo-iklimsel gökdelen fikrini ortaya atarak uluslararası bir isim elde etti.

Ken Yeang’ın mimarlığı büyük ölçekli yapıların ve gökdelenlerin ekoloji duyarlı tasarımlarına dair görüşlerini ortaya koyduğu *The Green Skyscraper: The Basis for Designing Ecological Sustainable Buildings* (Yeşil Gökdelen: Ekolojik Olarak Sürdürülebilir Tasarlama İçin Kaynak) adlı kitabında yayınlanan ekoloji alanındaki kuramsal çalışmalarına dayanmaktadır. İlk dönem çalışmalarında görülen düşük-enerji tüketimine yönelik tasarım çalışmaları, biyo-iklimsel prensipler ve ekolojik olarak sürdürülebilir bir mimarlık arayışına götürmüştür. 1984 yılında uluslararası mimarlık sahnesine çıkışını sağlayan ilk dönem deneylerinden, sıcak ve nemli Kuala Lumpur ikliminde kendi ailesi için tasarladığı *Roof-Roof House* (Çatı-üstü-Çatı Evi) bütün yapıyı örten, devasa sayılabilecek, geçirgen bir pergola olan bir tür “panjurlu şemsiye” strüktürü ile öne çıkar. Bundan sonraki çalışmaları ortaya koyduğu biyo-iklimsel prensipleri gökdelen tasarımına uyarlamaya odaklanır.

Yeang mimari felsefesini gökdelenlerin çok enerji ve malzeme tükettiği ve ekolojik çevreye duyarsız oldukları düşüncesine dayandığını söylemektedir. Ekolojik inşa etmeye yönelik uyumlu bir teorik alt yapıyla kurulan Yeang’ın tasarımları, yerel iklimin derinlemesine anlaşılmasına çalışarak, doğal ışık ve havanın kullanıldığı, doğanın çelik ve beton kulelere eklenerek düşey bahçelerin kuşattığı yeni bir yapı tipolojisi iddiası olarak biyo-iklimsel gökdelenleri gündeme getirir. Yeang, yüksek yapıların, iyi çözülmüş yaya bağlantıları, kamu alanları, geniş kullanımlı ve şaşırtıcı, değişken vistalara sahip, bitkilendirmeyi cephenin ve iç mekanın önemli bir bileşeni olarak ele alan “gökyüzü kentleri” olması gerektiğini inancında olduğunu belirtir.

Ken Yeang’ın Bürosunda...

Eray BOZKURT, Y. Mimar, Ar. Gör.,
İYTE Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

1997 yılında İngiltere’deki mimarlık eğitimimi tamamladıktan sonra çalışmak için Malezya’nın başkenti Kuala Lumpur’da bulunan, biyo-iklimsel tasarımlarıyla tanınan Ken Yeang’ın mimarlık ofisine başvurdum. Amacım, Ken Yeang’ın gökdelen mimarisinde uyguladığı biyo-iklimsel yöntemleri yerinde görmektir.

Ofise adım attığım ilk gün, Ken Yeang ofisin çalışma prensiplerini çeşitli örnekler göstererek açıkladı. Onikinin üzerinde projenin yürümekte olduğunu ve büroya bağlı kırk kişinin çalıştığından bahsetti. Tasarım mimarı olarak görevim, binaların konsept tasarımlarını oluşturmak, projeye ilgili dışardan destek alınacak kişilerle toplantılar düzenlemek ve teknik ressamların yaptıklarını kontrol etmektir.

Ofiste üzerinde çalıştığım ilk proje, yapım aşamasında olan Umno ofis binasıydı. Binada yapılması gereken değişiklikleri denetlemem gerekiyordu. Henüz tasarlanmamış alanları ise bitirmem söylenmişti. Bunları tamandıktan sonra ise Ken Yeang’ın yeni kitabı için Umno binasının planlarını, kesitlerini yeniden çizip, resimlerini hazırladım. Ken Yeang’ın buna benzer çalışma yöntemleri sayesinde proje yarışmalarından ofis binasına, iç tasarımdan konut projelerine kadar sekiz farklı projede çalıştım. Bir senenin sonunda önceden planladıklarımın çok üstünde bir çalışma deneyimi edindim. Aradan altı yıl geçtikten sonra 3 Nisan 2004’de Ken Yeang’i havaalanında karşıladım. Bu süre içerisinde akademik ortamda çalışmalarımı sürdürürken Ken Yeang’ın üzerimdeki etkilerini düşünmeye başladım. Bürosunda, çeşitli ülkelerden gelen yeni mezun mimarları çalıştırmasının nemasını almaya başlamış olmasıydı. Ekolojik Mimarlık’ın kitlelere yayılması açısından önemli bir adımdı.

Ken Yeang’ın tamamlanmış projeleri, biyo-iklimsel tasarımlarıyla ilgili çalışmalar yürüten mimarlara önemli bilgi ve birikim aktarır. Cambridge Üniversitesinde doktora yaparken hazırladığı tezi “A Theoretical Framework for Incorporating Ecological Considerations in the Design and Planning of the Built Environment” (Yapılmış Çevrenin Ekoloji Duyarlı Planlama ve Tasarımına Yönelik Kavramsal Bir Çerçeve) ile başlayan akademik çalışmalarını binalarda yaptığı deneysel tasarım çalışmalarıyla mesleki açıdan da sürdürmektedir.